

————— Hvordan EU strammer grepet og hvordan vi kommer oss ut —————

INNHold:

Mari Eifring: EUs utvikling og veien fram til dagens EØS-avtale	side 4
Joachim Espe: En motor for sosial dumping	side 6
Boye Ullmann: Rettsliggjøring av arbeidslivet	side 8
Marie Sneve Martinussen: Fyll opp verktøykassa!	side 10
Frode Bygdnes: Hvem eier fisken i havet?	side 12
Eva Marie Mathiesen: Kan EØS-avtalen sies opp?	side 14
Arne Byrkjeflot: Hvor stort er handlingsrommet i EØS-avtalen?	side 16

UT AV EØS

rødt.no

Hefte av Rødt

Redaksjon: Brage Aronsen og Mari Eifring

Layout: Ole Mjelstad

Utgitt av Forlaget Rødt!

ISBN 978-82-91778-69-3

Rødt!, PB. 1203, 3254 Larvik

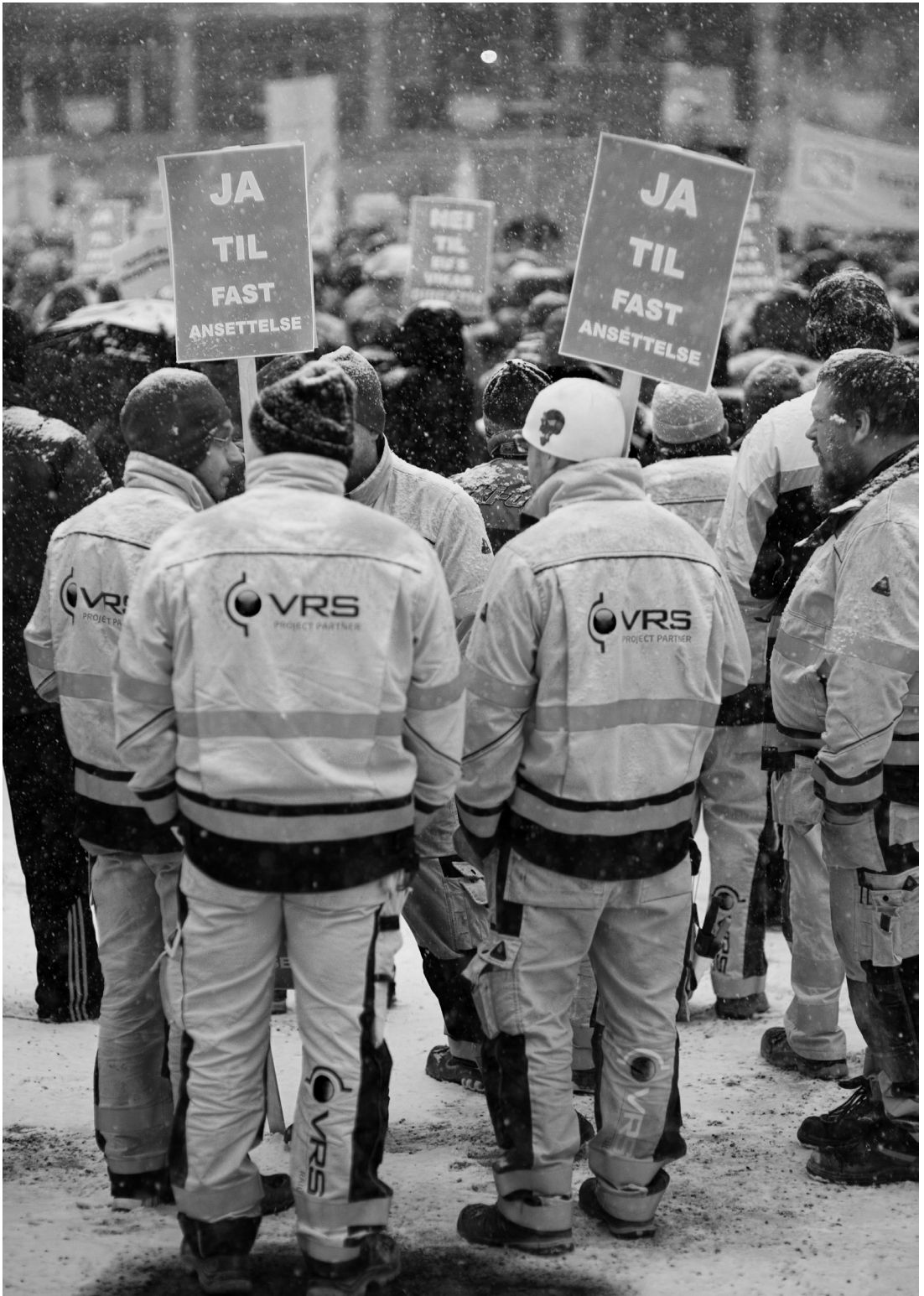
Bankkonto: 6276.05.32571

roedt@marxisme.no

www.marxisme.no

Org. nr. 975 947 947

Trykk: Prinfo Unique, Larvik

UPOPULÆRT: Aksjonsdag mot EUs vikarbyrådirektiv 18. januar 2012. Foto: Nei til EU.

EUS UTVIKLING OG VEIEN FRAM TIL DAGENS EØS-AVTALE:

Mari Eifring, partisekretær i Rødt

Få ting har hatt så stor betydning for utviklingen i Europa det siste halve århundret som EU. Unionens mål om et europeisk indre marked og stadig tettere integrering legger i dag enorme føringer for handlingsrommet på sine 27 medlemsland. Også for Norge som EØS-land er tilknytningen til EU stadig mer merkbar.

Av kull og stål er du kommet

EUs historie begynner med stiftelsen av Kull- og stålunionen i 1953 der Frankrike, Vest-Tyskland, Belgia, Nederland, Luxemburg og Italia satte de franske og tyske kull- og stålindustriene under en felles organisasjon. Modellen med en overnasjonal organisering ble videreført til Romatraktaten som ble underskrevet i 1957 og som etablerte Det europeiske økonomiske fellesskap (EEC, eller Fellesmarkedet). Ideen om «en stadig nærmere union» lå til grunn allerede her med mål om et felles indre marked basert på prinsippet om de fire friheter, nemlig fri flyt av varer, tjenester, kapital og personer. I 1967 ble EEC til EF.

Opprettelsen av det indre markedet

Utviklingen mot dette indre markedet gikk

relativt sakte før det på starten av 80-tallet skjøt fart. Etter påtrykk fra et misfornøyd næringsliv, og spesielt en nyopprettet sammenslutning av multinasjonale selskaper som kalte seg European Round Table of Industrialists (ERT), fikk planene om et felles indre marked bein å gå på. Det ble satt ned en kommisjon ledet av den franske ministeren Jacques Delors som skulle gjennomgå nasjonale begrensinger på frihandelen. Dette resulterte i Enhetsakten som ble underskrevet i 1986, og trådte i kraft året etter. I denne ble det skissert opp en plan for hvordan målsetningen om et indre marked innen 1992 skulle oppnås. Dette innebar blant annet økonomisk og monetær union (ØMU) med felles valuta og felles banksystem. Med Maastrich-traktaten som trådte i kraft i 1993, ble Den europeiske union (EU) opprettet.

EØS ser dagens lys

På slutten av 80-tallet og starten av 90-tallet kom også avtalen om europeisk økonomisk samarbeidsområde (EØS) på plass. Avtalen omfatter alle EU-landene og de tre EFTA-landene Norge, Island og Liechtenstein, og trådte i kraft 1. januar 1994.

Avtalen hadde da blitt godkjent av Stortinget høsten 1992. Stortingsbehandlingen av den endelige EØS-avtalen ble gjort i april 1993. Hadde man ventet til etter stortingsvalget den høsten, kunne utfallet blitt annerledes. Etter å ha blitt valgt inn på Stortinget fremmet RVs (nåværende Rødt) stortingsrepresentant Erling Folkvord et forslag om at Stortinget skulle ta stilling til EØS-avtalen. I denne testavstemminga høsten 1993 manglet JA-siden to stemmer for at avtalen ville ha blitt godkjent, dersom dette resultatet hadde blitt gjeldende.

I den norske debatten forutgående for avtalens inngåelse ble det av EØS-tilhengere lagt mye vekt på begrensingene i hvilken inngripen EØS-avtalen ville medføre. I ettertid har mange av lovnadene som ble gitt vist seg å ikke holde vann. Blant annet stilte LO 15 krav til avtalen som handlet om å sikre grunnlaget for et ordna og anstendig arbeidsliv. I nyere tid har blant annet De Facto gått gjennom disse kravene og konkludert med at nesten ingen har blitt oppfylt.

Hva innebærer EØS-avtalen?

Det samme prinsippet om de fire friheter ligger til grunn også for EØS-avtalen, og formålet er å styrke handelen og de økonomiske forbindelsene mellom partene, med like konkurransevilkår og overholdelse av de samme regler.

EØS-avtalen omfatter blant annet frihandel med varer (med unntak av jordbruks- og fiskeriprodukter), fri bevegelse for kapital, tjenester og

personer, konkurranseregler, forbud mot offentlig støtte og krav om anbud. Hvert år innføres rundt 300 direktiver og forordninger fra EU i EØS. Overvåkningsorganet ESA skal holde øye med at direktivene og EØS-avtalen blir etterlevd. Dersom det oppstår konflikt mellom et av EFTA-landene og EU om EØS-regler, blir saken avgjort av EFTA-domstolen. I praksis er det EU-domstolens tolkning av lovene som legges til grunn. EU-domstolen er spesiell i det den legger prinsippet om de fire frihetene til grunn for sine domsavsigelser. Det har de siste årene vært flere tilfeller der EU-domstolen har gitt disse fire frihetene forrang over grunnleggende faglige rettigheter og tariffbestemmelser i EU-land.

Som EØS-land har Norge rett til å reservere seg mot nytt regelverk i EØS uten krav om begrunnelse. Med unntak av Postdirektivet har det norske stortinget aldri benyttet seg av denne vetoretten, på tross av stor motstand mot flere av direktivene som for eksempel Data-lagringsdirektivet, Tjenestedirektivet og Vikarbyrådirektivet.

En ny EØS-debatt

Med innføringen av Vikarbyrådirektivet reiste det seg en ny EØS-debatt i Norge med utgangspunkt i fagbevegelsen. En økende bekymring blant tillitsvalgte for utviklingen i norsk arbeidsliv med EØS-avtalen har reist spørsmålet om hvorvidt Norge er tjent med EØS-avtalen.

Rødts standpunkt i dette spørsmålet er at vi vil si opp EØS-avtalen og erstatte den med en gjensidig handelsavtale. I dette heftet kan du lese mer om hvorfor vi mener dette er den beste løsningen, og hvordan det er mulig å få til.

Studér, diskutér og ta del i kampen for selvstyre framfor markedsstyre, og for å si opp EØS-avtalen!

EØS og arbeidslivet: EN MOTOR FOR SOSIAL DUMPING

Joachim Espe, rørlegger, tillitsvalgt og faglig leder i Rødt

Sosial dumping er ikke et utilsikta onde som følge av EØS-avtalen. Det er selve målsettinga med det indre markedets frie flyt av varer, kapital, tjenester og arbeidskraft.

I en stadig tøffere konkurranse med asiatisk og amerikansk kapital må europeisk kapital finne måter å øke sin profitt på, og en åpenbar metode er å senke lønningene. Å drastisk senke lønninger innafor velregulerte arbeidsmarkeder med sterke fagbevegelser og kollektive tariffavtaler med stor dekningsgrad, er vanskelig. Det betyr i praksis at «billigere arbeidskraft» må inn i de regulerte arbeidsmarkedene for å tilby billigere arbeidskraft i seg selv, og for å senke prisen på den hjemlige arbeidskraften. Denne utviklinga har for alvor skutt fart etter at de øst-europeiske landene ble fullverdige medlemmer av EU og EØS i 2005.

Norsk lov underlegges EU

Mesteparten av den utenlandske arbeidskraften jobber gjennom bemanningsbyråer (misvisende kalt vikarbyråer). Med EUs vikarbyrådirektiv fikk vi i 2012 en like-

stilling av vanlige produksjonsbedrifter og bemanningsbyråer. Dette var siste ledd i en lengre utvikling mot et mer «fleksibelt» arbeidsliv. Allerede i 2000 sørget Arbeiderpartiet for oppmykninger ved å endre den tidligere Sysselsettingsloven (Arbeidsmarkedsloven) som inntil da hadde forbudt utleie av arbeidskraft. I dag er vi i den situasjonen at vi på grunn av Vikarbyrådirektivet ikke har lov til å «diskriminere» bemanningsbyråer, samtidig som vi fortsatt har en rekke klare begrensninger i Arbeidsmiljøloven om i hvor stor grad innleie er tillatt. Innleie er tillatt i samme grad som midlertidige ansettelse, i hovedsak dersom de innleides arbeid er av en annen karakter enn det bedriften til vanlig driver med.

Skal denne regelen omgås, kreves det en skriftlig avtale med de tillitsvalgte om tidsavgrensa innleie. Det vil si at mesteparten av den innleia som foregår i dag, strider mot Arbeidsmiljøloven og

tariffavtalene våre. Men gjennom EØS avtalen er vi i den situasjon at de nevnte bestemmelsene i loven og de ulike tariffavtalene våre kan bli klaget inn for ESA og dømt i EFTA domstolen for å være i strid med Vikarbyrådirektivet, ettersom de forskjellsbehandler bemanningsbyråer og produksjonsbedrifter.

EUs uttalte mål om et mer fleksibelt arbeidsliv, et arbeidsliv med mer konkurranse på lønn og vilkår, har tvunget oss til å underlegge nasjonal lovgiving og tariffavtaler, EUs lovgiving. Vi har igjennom EØS-avtalen gitt fra oss styringsretten over arbeidslivspolitikken vår. Dette har blitt tydelig illustrert med Verftsaken, hvor ni verft sammen NHO saksøkte staten ved tariffnemnda, for brudd på EØS-reglene på grunn av allmenngjorte tariffavtaler i Verksteds-overenskomsten. Saken endte i retten etter at EFTA-domstolen støttet saksøkerne. Med EFTA i ryggen nektet verftene og NHO å akseptere dommen fra lagmannsretten som støttet dagens praktisering av de allmenngjorte tariffavtalene. Heldigvis vant LO saken i norsk Høyesterett.

Eksplisiv vekst i innleie

Bemanningsbransjen er den raskest voksende bransjen i Norge. De Facto lagde i forkant av Fellesforbundet sitt landsmøte i 2011 en rapport som slo fast at over halvparten av de som jobber i bygg og anlegg i og rundt Oslo, jobber via bemanningsbyråer. Rapporten viste også at de seks største bemanningselskapene var dobbelt så store som de seks største entreprenørene. Betydninga av dette er at det innafor flere bransjer, blant annet bygg og anlegg, har utvikla seg et løsarbeider-samfunn. For utenom den direkte konkurransen på lønn har dette store ringvirkninger når det gjelder HMS, fagopplæring og videre rekruttering til bransjene.

Flere fagområder er i ferd med å dø ut, ettersom det ikke lenger finnes fast ansatte. Armering er et eksempel. Det er yrkesfaglinjer som legges ned fordi ingen søker en fagutdanning der det ikke er utsikter til en jobb med fast ansettelse, samtidig som bedriftene ikke lenger satser på lærlinger, men heller leier inn.

Innleide utenlandske arbeidere er overrepresentert på døds- og ulykkesstatistikken. Det skyldes manglende språkopplæring og innføring i HMS, og dårlig kommunikasjon på byggeplassen. Ettersom de innleide er der midlertidig, velger bedriftene å investere minimalt i arbeidskraften. Det har også ført til at tungt belastende arbeidsoppgaver som har vært utført med tekniske hjelpemidler, igjen utføres manuelt. Det er billigere å leie inn og bytte ut utslitt arbeidskraft enn å investere i hjelpemidler.

Norsk fagbevegelse har møtt våre nye arbeidskamerater på en god måte, ved å si velkommen på norske vilkår. Fagbevegelsen har kjempa fram allmenngjøring av tariffavtaler, tvunget regjeringa til å levere tiltakspakker mot sosial dumping og jobba systematisk med å organisere arbeidere fra lavkostland. Men det er en forsvarskamp som kjempes, og hvert skritt som tas for å demme opp for sosial dumping, står i fare for å bli trukket inn for EFTA domstolen, dersom noen finner det for godt å klage det inn for EØS' overvåkingsorgan, ESA.

Under EØS-forhandlingene i 1992 stilte LO en rekke krav for å godta avtalen. En gjennomgang av disse i dag, viser at dagens EØS-avtale ikke er den avtalen LO sa ja til. Alternativrapporten viser at kun 2-3 krav delvis er innfridd. Årsaken ligger i at LOs krav bryter grunnleggende med ideologien som driver EUs indre marked.

EØS og arbeidslivet: RETTSLIGGJØRING AV ARBEIDSLIVET

Boye Ullmann, faglig leder i Nei til EU og medlem i Rødts arbeidsutvalg

Problemet med Tjenstedirektivet og Vikarbyrådirektivet er at det er EU og EFTA-domstolen som til slutt bestemmer om norsk arbeidsmiljølov og tariffbestemmelser er i strid med EØS-avtalen. Byråkratene i Brussel og EUs jurister avgjør viktige forhold i arbeidslivet framfor folkevalgte på Stortinget og partene arbeidslivet i Norge.

I 2007 og 2008 ble det avsagt fire omstridte EU-dommer kalt «Laval-kvartetten» som undergravde både streike- og blokaderetten, ILO-94-konvensjonen om krav om tarifflønn ved offentlig oppdrag og de ulike lands rett til å kreve vilkår for oppdrag. EU-dommene setter EUs fire friheter foran streikerett og andre faglige rettigheter. Både jurister og fagbevegelsen mener de fire EU-dommene har endret de arbeidsrettslige forholdene i EU og i EØS-landet Norge.

Professor i arbeidsrett, Stein Evju, sier i Alternativrapporten: «Med den tilnærmingen EU-domstolen har bygget på, og den rettstilstanden domstolen derved har etablert, er i realiteten selve fundamentet for de kollektivarbeidsrettslige ordningene og tariffavtalesystemet truet. [...] Og konsekvensene kan være mer vidtrekkende enn for det tariffrettslige og det som knytter seg til sosial dumping. Rokkes fundamentet for de kollektivrettslige ordningene og tariffavtalesystemet, vil det samtidig innebære forskyvninger i samfunnsmessige maktforhold; dermed har det også implikasjon-

er for samfunnets grunnstrukturer».

Professor i europarett, Hans P. Graver, skriver i en kronikk i juli 2008 i *Klassekampen* etter de fire EU dommene: «Arbeidstakernes kollektive rettigheter ble kjempet frem ved bruk av kampmidler under motto «tvers igjennom lov til seier». [...] Siden kriseforlikene ved begynnelsen av forrige århundre er de respektert av staten og arbeidsgiverorganisasjonene. Nå er de klart truet av en omdreining i liberal retning fra EF-domstolen. Kanskje er det på tide for Europas arbeidstakere å ta frem det gamle motto igjen». Dette er bakgrunnen når forbund og tillitsvalgte krever at EU og EØS ikke skal blande seg inn i norsk arbeidsmiljølov og tariffavtaler.

Laval/Vaxholm-dommen

Det latviske selskapet Laval fikk i 2004 anbud med latviske arbeidere som tjente 60 kroner i timen. Snittlønna i Stockholm var da rundt 149 kroner, som Svenska byggnadsarbeidereforbundet (Byggnads) krevde. Svensk LO kan kreve tarifflønn selv om de har organiserte arbeidere i bedriften det gjelder. De latviske bygnings-

arbeiderne fikk ikke det, og Byggnads satt i gang blokade. Sju svenske LO-forbund fulgte opp blokaden. Svensk arbeidsrett frikjente Byggnads, men de åpna for å la EU-domstolen vurdere.

Den svenske arbeidsgiverforeninga engasjerte advokater som støtta Laval. Byggnads og LO tapte i EU-retten. Byggnads måtte betale en dyr erstatning. Blokaden og boikotten var i strid med fellesskapstraktaten om fri flyt av tjenester og den frie etableringsretten. EUs utstasjoningsdirektiv fra 1996 blei uttømmende, det vil si at det nå blei tolka som et maksimumsdirektiv. Med forståelsen av at det er et maksimumsdirektiv blir minstestandarden som direktivet fastsetter, omgjort til maksimumsstandard, og det blir forbudt å gå over denne standarden.

Viking Line-dommen

Finske sjøfolk skulle erstattes med estiske sjøfolk. Finnene streika med støtte fra Finsk Sjømannsforbund. EU-domstolen dømte dem fordi de hindra den frie etableringsretten.

Ruffert-dommen

Denne dommen gjaldt polske bygningsarbeidere som jobba på polsk lønn på byggeoppdrag i den tyske delstaten Niedersachsen. Delstaten hadde regler om tysk lønn på offentlig oppdrag, altså i overensstemmelse med ILO-94. De krevde at lønna skulle være tysk også for de polske arbeiderne. EU-domstolen dømte Niedersachsen for brudd på fri flyt av tjenester og den frie etableringsretten.

Luxemburg-dommen

Staten Luxemburg hadde flere krav til tjenesteytere som opererte i landet for at de kunne få oppdrag, blant annet krav om heltid. EU-kommisjonen kjørte sak mot Luxemburg fordi de mente dette gikk lengre enn Utstasjoningsdirektivet

tillot. Luxemburg ble dømt for å bryte Utstasjoningsdirektivet og den frie flyten av tjenester. Luxemburg kunne kreve det av sine selskaper, men ikke av utenlandske selskaper.

SAS-tilstander

I kjølvannet av de fire EU-dommene, nektet tariffnemnda i Norge allmenngjøring av Elektrooverenskomsten i 2008. Elektrooverenskomsten hadde vært allmenngjort i Oslo og Akershus fra 2005. El & IT Forbundet og LO krevde allmenngjøring for hele landet, men led nederlag i tariffnemnda.

I 2010 stoppet tariffnemnda allmenngjøring av Industriooverenskomsten og Elektrooverenskomsten på de sju petrokjemiske anleggene Melkøya, Tjeldbergodden, Mongstad, Kollsnes, Kårstø, Nyhamn og Sture. I tillegg gikk NHO, Norsk Industri og ni verft til sak mot staten mot allmenngjøring av Industriooverenskomsten på norske verft. NHO stevnet staten for brudd på EØS-avtalen. NHO har tapt både i tingretten og lagmannsretten. EFTA-domstolen anbefalte at fri reise, kost og losji og 20 % utetillegg skulle fjernes fra allmenngjøringsforskriften. Utetillegg har vært i Verkstedsoverenskomsten siden 1907. Borgarting Lagmannsrett avviste å følge EFTA-domstolens anbefalinger. Dommen tok hensyn til norske forhold i arbeidslivet.

LO-advokatene sa i retten at dersom Borgarting ville følge EFTA-domstolen, sto allmenngjøringsinstituttet i fare. Dersom fri kost, losji og reise blir fjerna på grunn av EØS, vil dette føre til at utstasjonerte arbeidere, det vil si at de som arbeider for utenlandske selskaper i Norge, får en stor regning for oppholdet. Da vil den reelle lønna falle dramatisk. De vil da enklere utkonkurrere norske firmaer. Risikoen vil øke for at vi får «SAS-tilstander» i arbeidslivet i Norge.

EØS og klimaet: FYLL OPP VERKTØYKASSA!

Marie Sneve Martinussen, nestleder i Rødt

Om hvordan EØS-avtalen står i veien for en radikal klima- og nærings-politikk.

Verden står overfor alvorlige og raske klimaendringer som truer matproduksjon, biologisk mangfold og menneskers levekår verden over. For å unngå de mest dramatiske konsekvensene, og stoppe temperaturstigningen på 2 grader, kreves store samfunnsendringer. Samfunnsendringer som på kort sikt må skje innenfor dagens økonomiske system, selv om dette systemet i seg selv er årsak til klimakrisa.

Fornybar framtid

Ubegrenset økonomisk vekst på en klode med begrensede ressurser vil til slutt gå ut over mennesker og miljø, noe klimakrisa understreker med all tydelighet. Likevel kan vi ikke vente på verken den perfekte teknologi eller det perfekte samfunn før vi starter omlegginga til ei fornybar framtid. Dette er bakgrunnen for Rødts plan for ei fornybar framtid, en plan som viser hvordan vi kan kutte norske klimagassutslipp med 40 % innen 2020 samtidig som det skapes 55 000 nye grønne arbeidsplasser.

For å få til dette er det i hovedsak to ting som er viktige. For det første

må vi bruke mindre, bruke smartere og gjenbruke. Dette må gjelde i alle deler av samfunnet, i familien, på fabrikkene, i bilmotorene og på skolene. Det mest miljøvennlige er det vi ikke bruker! Men også i det fornybare samfunnet trenger vi energi, transport og varer. Sektorer som i dag står for tilsammen 60 % av Norges CO₂-utslipp. Hvordan vi legger om disse sektorene, er ikke bare avgjørende for å få ned norske utslipp. Det er også den mest håndfaste måten vi kan bidra til å redusere globale utslipp på. Derfor er produksjon like viktig som sparing i klimapolitikken.

Så lenge verden trenger aluminium, burde vi sørge for at den blir produsert med ren vannkraft i Norge framfor med forurensende gasskraft i andre land. Så lenge verden trenger fiskekaker, burde vi bearbeide torsken vår i Vesterålen framfor å skipe den til fabrikker verden rundt på jakt etter den billigste arbeidskrafta. Når klimamålene krever at kun 20 % av globale oljereserver utvinnes, burde ingeniørstudiene på NTNU allerede vært rettet mot fornybare løsninger.

Men dette er ikke logikken som

styrer i dag. I dag er det utelukkende markedet som avgjør hva vi produserer, hvor vi produserer det og hvordan det produseres. Kapital plasseres der den kaster mest av seg, og en midlertidig ulønnsom solcelleproduksjon kan ikke opprettholdes. Det er lett å tenke at det alltid har vært slik, og at «nøytralitet» i næringspolitikken er en naturlov. Det er ikke tilfelle.

EØS står i veien

Da de første oljefunnene ble gjort på norsk sokkel, hadde vi ingen kompetanse, ingen leverandørindustri og ingen norske oljeselskaper. De første årene var det knapt norske interesser tilstede i oljenæringa, og det meste av arbeidskraft og produksjonsutstyr måtte importeres. Det som den gang var sjøfartsnasjonen Norge, måtte gjennom store omstillinger for å bli det vi i dag kjenner som oljenasjonen Norge. Og dette kom ikke av seg selv. Det var store næringspolitiske tiltak som ble satt i verk for å sikre at oljeindustrien skulle bli norsk. Det ble stilt krav til norsk leveranse når konsesjoner ble gitt, statlige selskaper ble opprettet og regjeringen bestemte hvor basene skulle ligge. Tiltak som i dag ville vært i strid med EØS-avtalen.

Å gå fra å være oljenasjonen Norge til å bli et fornybart Norge er ikke nødvendigvis lønnsomt på kort sikt, og kan ikke løses av markedets logikk. Den «næringsnøytrale» linja må forkastes, spesielt fordi den ikke er særlig nøytral og legger til rette for enorme investeringer i oljesektoren med subsidier og forenklete tildelingsprosesser. Det trengs aktiv næringspolitikk som satser på framtidens industri og bygger på Norges naturlige fortrinn og eksisterende industri. Industri- og næringspolitikk er det kraftigste virkemidlet Norge har å bidra med i klimakampen. Det er ved å bruke våre ressurser, i bakken, i fossene, i havet og i hodene til folk, at vi kan bidra i klimakampen.

EØS-avtalen hindrer oss i dette fordi EUs grunnleggende prinsipper om økonomisk liberalisme heves over både nasjonal råderett og miljøhensyn. Muligheten politikere i Norge har til å gjennomføre effektive miljøtiltak, begrenses av det indre markedets konkurranselover. Konkurranselovene gir ikke lov til å dempe den frie flyten og vri konkurransen på det indre markedet. Effektive miljøtiltak vil ofte bidra til å vri konkurransen ved for eksempel å favorisere mer miljøvennlige varer med bruk av økonomiske virkemidler eller forby enkelte produkter. Det er heller ikke mulig å gi langsiktige kraftavtaler til industrien, utøve aktiv statlig eierskap eller å stille krav til andel norsk industri og norsk forskning ved tildeling av konsesjoner og anbud. Å bygge opp en fornybar industri i Norge blir vanskelig uten disse virkemidlene, noe nedleggelsen av miljøbedrifter som REC illustrerer.

I tillegg til at EØS-avtalen hindrer Norge i å ta i bruk næringspolitiske virkemidler i klimakampen, tvinger avtalen fram økt forbruk og økt transport. Fri flyt av varer og tjenester er en av grunnpilarene i EU og ligger til grunn for EØS-avtalen. At tyske poteter sendes til Italia for å vaskes for så å fraktes tilbake til tyske butikker, er en seier for EU. Flyten er så fri at avstander ikke er noe hinder. Men avstander skaper nødvendigvis transport, og transportsektoren har vokst til å bli en av de aller største utslippssektorer i Europa. Og i tillegg innføres EU-direktiver som for eksempel Jernbanedirektivet, som gjør det enda vanskeligere å drive god jernbanedrift.

EØS-avtalen begrenser politikernes handlingsrom i miljøpolitikken, legger til rette for mer transport gjennom økt handel og flytter forvaltning av naturressursene lengre vekk fra de som lever av dem. Derfor står EØS-avtalen i veien for radikal klima- og næringspolitikk.

EØS og fisken: HVEM EIER FISKEN I NORSKE FARVANN?

Frode Bygdnes, fylkesleder i Rødt Troms

EUs fiskeripolitikk preges av overkapasitet, manglende reguleringer og tillatelse til dumping av den mindre verdifulle fangsten. Alt dette fører til at det er blitt tilnærma svart hav i EUs egne farvann. Dermed har EU-flåten dratt ut på plyndringsferd rundt om i verden. Spesielt flere afrikanske kystsamfunn har merket denne flåten.

Nå viser det seg hvor viktig det var at vi holdt fiskeripolitikken utenfor EØS-avtalen i sin tid. Det ga oss mulighet til å føre vår egen forvaltning for å sikre den fornybare ressursen som fisk er. Skulle de fire frihetene i EU gjelde for fisket, ville også våre hav blitt tømte for fisk.

Med nedfiska ressurser i eget hav og manglende nye havområder, ønsker EU å fremstå mer miljøvennlig for å få tilgang til blant annet våre havområder. De sier at de er interessert i å lære av norsk fiskeriforvaltning. Nå skal de begrense utkastning av matfisk, de skal desentralisere avgjørelsesmyndigheten og gi de enkelte regioner større frihet. De lover å satse på en mer bærekraftig forvaltningspolitikk. Det er imidlertid delte meninger om hvilke

tiltak og metoder som skal iverksettes, og kontrolltiltak mangler.

Lovverk i endring

EU setter nok sin lit til at det er Norge som vil tilpasse seg EUs politikk. EØS-avtalen berører eierstrukturen i fiskerinæringa og er dermed med på å endre fiskeripolitikken. Norsk fiskeripolitikk har vært basert på lover og regler som har sikra fiskerne og kystfolket rettighetene til denne ressursen. Med Arbeiderpartiet i førersetet har denne reguleringa mer og mer blitt avløst av en markedstilpassa liberaliseringspolitikk. De siste årene har mange av de viktigste bestemmelsene blitt revidert eller fjerna helt. Tidligere ville en hindre konkurranse i næringa, nå

legger en til rette for det. Råfiskloven, tilvirkerloven og sjøgrenseloven er alle enten opphevet eller endra. Nå blir deltakerloven gransket hos ESA, EØS-avtalens overvåkingsorgan.

Med reguleringene ville en oppnå en mer effektiv tilpassing til ressurser og til bosetting. Slik kunne en korrigere for svingninger i fisket og i markedet. Med reguleringer og leveringsplikt, kunne en ta hensyn til distriktene. Nå er det bare forretningsmessige hensyn som skal telle. Det betinger fjerning av lover, regler og restriksjoner.

Den viktigste endringa kom med innføring av omsettelige kvoter. Med kvotene er retten til å fiske blitt privat og denne høstingsrettigheten har blitt et formueobjekt. Slik har en kapitalisert fisket med de konsekvenser at kvotekjøp fører til merkostnader som går til finanskapitalen. Kjøperne av fiskeretten er ikke lenger den utøvende fisker, men et aksjeselskap som kan gå på børs.

Vi ser i dag tegn til at disse selskapene har problemer med å betale rentene på de nye lånene. Flere aksjeselskap har brukt opp sin kassakreditt. Bankene tillater likevel videre drift. De kan se bort i fra manglende egenkapital fordi de legger antatt verdi av kvoten til grunn. Dette ligner på en boble som før eller siden vil sprekke.

Dette er medvirkende til at våre myndigheter har fått det travelt med å strukturrasjonalisere også den minste flåten: båter under 11 meter. Høstingsretten er verdiløs om det tillates fritt fiske for noen. Når struktureringa for alle fiskebåter er gjennomført, vil vi måtte regne med at høstingsretten går på børs. Da er vegen kort til at høstingsretten også kan kjøpes av EU-selskaper. Finanskapitalen vil alltid ønske å åpne det norske kvotemarkedet. Det er slik de får best betalt.

Økt markedstilpassing

Vi er i ferd med å miste de særegne norske fiskebestemmelsene og samtidig miste kollektiv forvaltning av disse ressursene. Med markedstilpassing og liberalisering av forvaltningsreglene våre, er vi også i ferd med å miste allmenningsretten til den norske fiskebestanden.

EØS-avtalen skulle gi oss markedstilgang for vår fisk. En slik avtale hadde Norge riktignok gjennom EFTA også før EØS-avtalen. Det er også et åpent spørsmål hvem som ville bli hardest rammet av at folk i EU ikke fikk kjøpe billig og god matfisk fra Barentshavet.

I EØS-forhandlingene skulle ikke EU få bruke oss som transittland for den havgående flåten. Likevel fikk fiskefartøy fra 1. mai 2004, rett til transitt gjennom Norge. Omsetningspåbudet gjennom salgslag, ble opphevet. Det svekka fiskerisalgslagene og deres ressurskontroll. Fisk fra våre farvann kom i konkurranse med vår eksportfisk. For den havgående flåten gir det prisgevinst å få levere fisken lengst mulig sør, til EU-selskap som bruker billig arbeidskraft. Vår hjemlige industri fikk dårligere råstofftilgang. Til og med for havfiskeflåten i nord ble det lønnsomt å bygge opp frysehotell for utsending av rundfisk fremfor å få den foredla hos oss.

En betydelig markedshindring for vår foredla fisk kom fra konkurranse med vår egen råfisk, levert av grådig rederkapital med tillatelse fra våre hjemlige EU-tilhengere, som satt med den politiske makta. Fiskeindustrien svarte med å senke prisen på fisken til fiskerne.

Den største trusselen som kan medføre at EU slår kloa i våre fiskeressurser på kort sikt, er neppe rovfiske rundt Svalbard eller selvtekt i de samme farvann. Den største trusselen kommer fra norske politikere som markedstilpasser og selger ut vår høstingsrett.

Ut av uføret: SEI OPP EØS-AVTALEN

Eva Marie Mathisen, medlem i Raudt og kvinnepolitisk sekretær i Nei til EU

Kan vi seia opp EØS-avtalen? Svaret er ja. Svaret er også at når vi seier opp EØS-avtalen, opnar vi opp for mange nye moglegheiter til å teikna betre avtalar med EU.

Mange trur at vi ikkje vil få seld varene våre utan EØS-avtalen. Det er ein myte. Handelen har gått fritt mellom Noreg og EU lenge før EØS-avtalen. Det vil handelen halda også fram med å gjera, utan avtalen.

Nokre av problema med EØS-avtalen kan vi bøta på ved å utnytta handlingsrommet i avtalen, som å bruka vetoretten (reservasjonsretten) mot nye reglar. Avtalen kan også reforhandlast for å ta ut eller endra sider ved avtalen som vi ikkje ønskjer.

Men ingen av desse variantane løys-er eigentleg det grunnleggjande problemet: At Noreg gjennom EØS er underordna EU, med ein nesten automatisk import av reglane for den indre marknaden og ei overkøyring av det norske folkestyret. For å få eit jamstelt tilhøve mellom Noreg og EU er det ingen veg utanom: Vi må ut av EØS.

Korleis seia opp avtalen?

I EØS-avtalen er det fastlagd køyrereglar som seier korleis ein skal gå fram og kva som vil skje når avtalen vert sagt opp. EØS-avtalen kan seiast opp med eitt års varsel. Formelt er det enkelt å melda seg ut av EØS. I artikkel 127 heiter det: «Hver avtalepart kan trekke seg fra denne avtale ved å gi minst tolv måneders skriftlig varsel til de andre avtaleparter.» I tillegg står det: «Straks etter varselet om at en

avtalepart akter å trekke seg fra avtalen, skal de andre avtalepartene sammenkalle en diplomatisk konferanse for å vurdere de endringer det måtte være nødvendig å gjøre i avtalen.»

Sjølve avtaleverket omhandlar ei utmelding på ein udramatisk måte og at utmeldinga skal følgjast opp av for-handlingar for å finna praktiske løysingar som begge partar kan vera tente med.

Handelsavtalen frå 1973 ligg fast

Om vi seier opp EØS-avtalen, slår artikkel 120 i avtalen fast at handelen mellom EU og Noreg blir regulert av tidlegare avtalar. Noreg har frå 1973 hatt ein handelsavtale med dåtidas EF. Denne avtalen er ikkje sagt opp, og den regulerer framleis dei delane av handelen mellom Noreg og EU som ikkje er dekte av EØS-avtalen, som til dømes handel med fisk.

Avtalen frå 1973 vert oppdatert jamleg når det er trong til det, alt frå språklege og tekniske oppdateringar til realpolitiske endringar. Sist avtalen vart endra, var sommaren 2010. Den er også blitt endra etter at Noreg skreiv under WTO-avtalen i 1995. Seier vi opp EØS-avtalen, blir denne handelsavtalen gjeldande.

35 år med tollfridom

Sidan 1977 har denne avtalen gjeve tollfridom for norsk eksport og har avskaffa

kvoteordningar og andre grenser for mengder. Næringsmiddelindustrien er det einaste unntaket frå tollfridomen. Det har etter norsk ønske vore toll på bearbeidde landbruksvarer (til dømes ferdigpizza) og etter EUs ønske på bearbeidde fiskeprodukt. På alle andre industrivarer og på alle råvarer har det i 35 år vore tollfridom og ingen kvotegrenser på handelen med EU. Slik var det lenge før EØS-avtalen trødde i kraft i 1994, og med grunnlag i frihandelsavtalen kan vi utan EØS framleis selja varene våre til EU utan toll eller andre handelshindringar.

Vil EU gå til handelskrig mot Noreg om vi melder oss ut av EØS?

I diskusjonen om handel med EU er det viktig å hugsa at EØS-avtalen regulerer marknadstilgang begge vegar: for Noreg til EU-marknaden og for EU tilgangen til den norske marknaden. Frihandelen har ført til at norsk næringsliv har tapt marknadsskjarer heime, og at få norske næringar utanom olje, gass og oppdrett har vunne særleg stort fram i den indre marknaden i EU. Likevel har vi varer og tenester som EU manglar. Størstedelen av eksporten til EU er råvarer og halvfabrikata som næringslivet i EU treng. Bilfabrikkar, trykkeri og foredlingsindustri treng norsk metall, papir og fisk. Dei vil gjerne ha de norske varene billegast mogleg. For EU er det ikkje noko poeng korkje å stengja norsk olje, gass eller andre innsatsvarer ute – eller å gjera importen dyrare enn naudsynt ved å leggja på toll. Over halvparten av EUs energiforbruk er import og 60 prosent av fisken som blir forbrukt, er også importert. Ser vi bort frå olje og gass, kjøper vi vel så mykje frå EU som vi sel til unionen. Det vi kjøper frå EU er stort sett ferdigvarer, alt frå skruar til tv-apparat, biler og datamaskiner.

EU treng varane unionslanda

kjøper frå Noreg – og vi er ein kjøpesterk marknad for EU. Noreg er EUs femte største handelspartner, og unionens sjette største eksportmarknad etter USA, Russland, Kina, Sveits og Tyrkia. Vi importerer for 3–400 milliardar kroner frå EU i året.

Det vil vera irrasjonelt av EU å forkludra den opne handelen eller å gå til handelskrig mot Noreg. EU sjølv innrømmer at dei ønskjer eit ryddig handelsforhold til Noreg: «Jeg tror ikke EU ville ønske å miste noen del av handelen med Norge uten EØS,» sa EU-kommisjonens dåverande avdelingsleiar for EØS-saker, Lars-Olof Hollner i 2010.

Mange andre moglegheiter til avtale

Når EØS-avtalen vert sagt opp, opnast det opp for mange moglegheiter for å teikna nye handelsavtalar. Her skal vi berre nemna nokre få alternativ som er fullt moglege med ein anna politisk vilje enn det vi ser i dag.

- Handels- og samarbeidsavtale: EØS er ein spesiell og ubalansert avtale. Det normale i verda er tosidige handelsavtalar. Noreg kan inngå ein ny avtale med EU for handel og samarbeid om forskning, utdanning og kultur. EU inngår stadig slike bilaterale handelsavtalar og har over 30 aktive handelsavtalar med ulike land og regionar, mellom anna India, Canada og Japan. Sveits sa i ei folkerøysting nei til EØS-avtalen og har inngått ei rekke bilaterale handels- og samarbeidsavtaler med EU.
- WTO-regelverket: EU og Noreg er med i Verdas handelsorganisasjon. Eventuelle handelskonfliktar mellom EU og Norge kan løysast for WTO.
- Sams EFTA-avtale: EFTA-landa Noreg, Sveits, Island og Liechtenstein kan saman forhandle med EU om ein ny avtale.

Ut av uføret: HVOR STORT ER EØS- AVTALENS HANDLINGSROM?

Arne Byrkjeflot, landsstyremedlem i Rødt og leder av LO i Trondheim

Hva innebærer det egentlig å gjøre bruk av EØS-avtalens handlingsrom, og er det godt nok?

Jeg er veldig for å utnytte handlingsrommet som ligger i EØS-avtalen. Men EØS-tilhengerne snakker ikke om å benytte seg av vetoretten vi har, når de snakker om handlingsrom.

Flere ganger har regjeringen jenket til slik at viktige ordninger som er under angrep fra EU har overlevd, men aldri fullt ut.

Spillet om ILO-94

På LO-kongressen arbeides det nå for et kompromiss. En del er at ILO-konvensjoner skal ha forrang foran EØS-avtalen. ILO er den internasjonale arbeidsorganisasjonen der fagbevegelse og arbeidsgivere er blitt enige om grunnleggende rettigheter som tarifflønn, organisasjonsfrihet og rett til å opprette tariffavtaler. I mars 2009 innførte regjeringen ILO-94 og krevde at alle som fikk anbud og oppdrag i det offentlige skulle ha lønns- og arbeidsvilkår i samsvar

med tariffavtale og det som er normalt i den aktuelle regionen og bransjen. ESA varslet sak, regjeringen sa at ILO hadde forrang, her vek de ikke en tomme. Slik gikk det:

I utgangspunktet kunne det ikke stilles krav om samme pensjonsvilkår og ikke krav om tariffavtale. ESA fikk begrenset kravet til noen utvalgte bransjer. De kunne bare stille krav om minstelønn i tariffavtale, ikke normal lønn. De måtte fjerne bestemmelsen om lønns- og arbeidsvilkår som normalt i regionen eller i bransjen.

Regjeringens knefall i denne saken bør være en vekker. Et vedtak om ILOs forrang er helt uten innhold dersom ikke lovteksten sier like pensjonsvilkår, normallønn og lønn som normalt i region eller bransje slik innholdet i ILO-94 er. Det er ikke ILO-94 vi sitter igjen med etter at den er presset inn den trange døra til EØS-avtalens handlingsrom.

Et enstemmig bystyre i Trondheim kunne ikke si opp avtalen med Bekken og Strøm som nektet å inngå tariffavtale. Dette til tross for at bedriften hadde skrevet under på at de skulle følge ILO-avtalens kjernekonvensjoner som garanterer retten til tariffavtale.

Slik er EØS-avtalen. Dørene i dette handlingsrommet blir smalere og smalere, og flere og flere stenges for godt.

Kan den norske modellen overleve innenfor EØS-avtalen?

En av de mest interessante rapportene de siste årene er FAFO-rapporten om den største innvandrergruppen til Norge, polakkene. Ingen vet hvor mange de er, men det dreier seg om minst 150.000 siden utvidelsen av EU i 2004. 70.000 regnes som bosatt i Norge, bare 20 % av dem har fast jobb. Vi ser bildet av et fast etablert B-lag i arbeidslivet. Midlertidig ansatt eller innleid, egne polske arbeidslag som snakker polsk seg i mellom. Ofte utføres samme arbeidsoppgavene fra anbud til anbud, mens norske fagarbeidere fungerer mer og mer som arbeidsledere.

Min påstand er at fri arbeidsinnvandring og fri flyt av tjenester ikke lar seg forene med å bevare en sterk fagbevegelse så lenge det er innenfor EØS-avtalens rammer. Jeg tror det er fullt mulig å ha fri arbeidsinnvandring. Men da må Norge stå fritt til å lage bestemmelser som krever arbeidstillatelse, tilnærma heltidsarbeid, faste ansettelser og tarifflønn med pensjon inkludert.

EØS-avtalen må sies opp fordi:

- De fire friheter – Fri flyt av kapital, varer, tjenester og arbeidskraft er grunnlaget for avtalen. Markedsliberalismen er traktatfestet og EU og EFTA-domstolen har siste ord. Handlingsrommet blir ca like stort som det en SV-minister har i en høyregering.

- Det er umulig å føre en radikal, ja til og med en tradisjonell sosialdemokratisk politikk innenfor EØS-avtalens rammer.
- En sterk fagbevegelse kan ikke overleve innfor avtalens trange rammer.
- Det er umulig å bygge opp den industrien vi skal leve av i framtida innafor EØS-avtalen.
- Makteløshet erstatter demokrati. Politikere tilpasser sin politikk, og fagbevegelsen sine krav til avtalen.

Kan EØS-avtalen veltes?

EU gjennomfører nå det største lønnsnedslag og største velferdskutt i kapitalismens historie. Direkte gjennom krav til hver enkelt medlemsstat, ikke bare de mest kriserammede. I EØS gjennom å begrense statenes rett til å bestemme over lønns- og arbeidsvilkår til rene minimumsvilkår, begrense kontrolltiltak og innskrenke fagbevegelsens mulighet til å opprette og håndheve tariffavtaler. Dette kan de gjøre siden de fire frihetene er selve grunnlaget for EØS-avtalen. EU skal gjenvinne sin konkurranseevne. Ikke ved å bli en kunnskapsøkonomi, det skal skje ved billig, fleksibel og føyelig arbeidskraft.

Dette EU vil skape sine egne banemenn. Nedskjæringspolitikken har allerede ført EU inn i en sirkel de ikke kommer ut av. Det EU vi nå ser, vil ikke overleve. Storbritannia river i tøylen, Hellas river i EURO-lenkene. Motsetningene mellom de gamle kolonimaktene skjerper seg.

Slik sett er EU sin egen fiende. De fortsetter å trække på norsk fagbevegelse med stadig nye direktiv. NHO følger opp med nye rettssaker. Vi har Nei Til EU som formidler kunnskap og bygger bruer. Sammen med det norske grunnfjellet som vil bestemme i eget land og er stolt av vår norske modell, tror jeg alt er mulig. Jeg tror det er fullt mulig å vinne en folkeavstemning om EØS-avtalen.

PROBLEMSAKER I KØ

Redaksjonen

Her peker vi på noen av de nye EU-direktivene som kan skape trøbbel fremover.

Håndhevingsdirektivet

EU-domstolens avgjørelser i den såkalte Laval-kvartetten (Viking Line, Laval, Luxembourg og Rüffert) førte til store debatter om hvilken adgang statene har til å stille krav til virksomheter som yter tjenester over landegrensene, blant annet når det gjelder lønns- og arbeidsvilkår. Dommene reiste også spørsmål om forholdet mellom faglige rettigheter (forhandlinger/streik), og etableringsretten og retten til å tilby tjenester. Videre gjorde de Utstasjoneringdirektivet til et maksimumsdirektiv heller enn et minimumsdirektiv. EU-kommisjonen mener at Håndhevingsdirektivet vil oppklare forståelsen og bruken av Utstasjoneringdirektivet.

Men det er grunn til å være kritisk. I artikkel 9 angis en uttømmende liste over hvilke nasjonale kontrollmekanismer som kan tillates. Det er kun disse tiltakene som kan innføres, ingen andre. Listen dekker ikke mange av de tiltakene som Norge har innført for å bekjempe sosial dumping, og er derfor et tilbakeskritt i kampen for et ryddig arbeidsliv. Direktivet er for tiden til behandling i EU, og foreløpig dato for

vedtak i EU-parlamentet er 8. mai 2013. I løpet av våren 2013 vil det bli laget en utredning om konsekvensene av en eventuell implementering av direktivet i Norge.

Helsedirektivet [1]

Både EU og Norge har i dag regler for helsehjelp på tvers av landegrensener. Personer som oppholder seg midlertidig (besøk/ferie/som arbeidstaker) i et annet EU/EØS-land, har rett til nødvendig helsehjelp på hjemlandets regning. Man kan også bli henvist til gratis helsehjelp i utlandet dersom nødvendig behandling ikke kan tilbys i Norge innen en medisinsk forsvarlig frist.

Med Helsedirektivet blir sykehusbehandling en del av et europeisk marked hvor pasienter skal ha rett til å velge sykehus og hvor hjemlandets trygdeordning skal betale regningen. Dermed slippes markedskreftene inn i hele den europeiske sykehussektoren. I dag kan myndighetene ha styring med både omfang og kostnader, og man kan stille de krav til kvalitet, arbeidstakerrettigheter og så videre som ligger i dagens forskrift for offentlige

anskaffelser. Dette kan nå stå for fall.

Direktivet er unødvendig fordi vi har gode ordninger fra før, og det er et skadelig direktiv for det norske helse-systemet siden vi mister nasjonal styringsrett over helsetjenestene og åpner for at EU-domstolen kan overstyre norsk helsepolitikk. Det oppstår også en rekke andre spørsmål som fortsatt ikke er besvart av norske myndigheter, som for eksempel hvordan språkutfordringer skal løses, hvordan man sikrer seg mot multi-resistente bakterier, og hvem som skal dekke eventuelle feilbehandlinger. Les mer om direktivet i De-Facto-rapporten *Mot et europeisk helsemarked*.

Jernbanepakke 4 – privatisering på skinner

EU-kommisjonen vedtok i januar 2013 den såkalte Jernbanepakke 4, som pålegger konkurranse i persontrafikken og krever tydeligere skille mellom togselskapene og selskapene som forvalter infrastrukturen. Jernbanepakken innebærer endringer i en rekke direktiver og forordninger. Det skal blant annet åpnes for full konkurranse på jernbanen, inkludert nasjonal passasjertrafikk, innen desember 2019. Pakken har som mål å fullføre det indre marked også på jernbaneområdet.

Så langt har myndighetene signalisert skepsis til pakken, og de vil jobbe med å endre forslaget slik det foreligger. Statssekretær Geir Pollestad i Samferdselsdepartementet sier til *Aftenposten* at: «Vi ønsker ikke anbud på det norske jernbanenettet og vil jobbe fremover for at dette ikke skal bli en del av virkeligheten i Norge.» (30.01.2013) 7. februar gikk samferdselsminister Marit Arnstad ut og sa at hun ønsket å fusjonere NSB og Jernbaneverket igjen, etter oppsplittingen på 90-tallet. Dette er det motsatte av hva EU signaliserer.

Konkurranseutsetting koster: I en rapport fra European Federation of Pub-

lic Service Unions i mai 2012 anslås det at kostnadene ved anskaffelsesprosess og oppfølging i kontraktperioden beløper seg til 10 prosent av kontraktssummen. [2]

I Sverige, som startet dereguleringen av jernbanen allerede på slutten av 80-tallet, ser vi i dag en sektor som ikke fungerer. Fra 2010 har det vært anbud på alle tilskuddsberettigede linjer. Oppsplittingen av jernbanen har ført til store kommunikasjonsproblemer som reisende har måtte betale dyrt for, både i form av økt pris, dårligere tjenester og ventetid mellom bytter. Færre er ute i sporene og jobber, og flere sitter inne og regner på anbud og kontrakter. Folk som tidligere jobbet sammen, er nå konkurrenter, og antallet administrative stillinger har økt. Selskapene som tilbyr togreiser, eier ikke selv togene, men leaser dem fra lokale/regionale myndigheter. [3] Det gjør at de ikke har konkurransefordeler med egne tog, og i den grad det er mulig å hente ut fortjeneste fra de nye selskapene, tas dette ofte fra de ansattes lønns- og arbeidsvilkår, siden det er det eneste de kan kutte i. [4] Det er ingen grunn til at Norge skal følge i Sveriges fotspor bare fordi EU krever det.

Noter:

- 1) Direktivet heter egentlig «Direktivet om pasientrettigheter ved grenseoverskridende helsetjenester (2011/24/EU)». Kortformen er Pasientrettighetsdirektivet, men det har også fått kallenavnet Helsedirektivet.
- 2) *Re-municipalising municipal services in Europe*, http://www.epsu.org/IMG/pdf/Redraft_DH_remunicipalization.pdf
- 3) *Flere spor – mange veier?* Fafø-rapport 2012:56
- 4) Mikael Nyberg: *Det stora tågrånet*, Karneval Forlag, 2011

INNHOOLD:

Mari Eifring: EUs utvikling og veien fram til dagens EØS-avtale	side 4
Joachim Espe: En motor for sosial dumping	side 6
Boye Ullmann: Rettsliggjøring av arbeidslivet	side 8
Marie Sneve Martinussen: Fyll opp verktøykassa!	side 10
Frode Bygdnes: Hvem eier fisken i havet?	side 12
Eva Marie Mathiesen: Kan EØS-avtalen sies opp?	side 14
Arne Byrkjeflot: Hvor stort er handlingsrommet i EØS-avtalen?	side 16

Aktuelt fra Forlaget Rødt!

Erik Skare:
Palestina, ei politisk
reisehandbok.
kr 240

Fredrik V. Sand (red.):
En ny boligpolitikk
kr 30

Bøker og tidsskriftet Rødt! kan du kjøpe fra nettbutikken www.marxisme.no

Vil du ha et prøveeksemplar av tidsskriftet?
Send en epost til roedt@marxisme.no

Rødt!
FORLAGET RØDT